

ABORDĂRI CURENTE ȘI DE PERSPECTIVĂ PRIVIND TRANSFORMAREA ORGANIZAȚIONAL- STRUCTURALĂ A FORȚELOR AERIENE ALE STATELOR MEMBRE NATO

CURRENT AND FUTURE APPROACHES TO ORGANIZATIONAL AND STRUCTURAL TRANSFORMATION OF THE NATO MEMBER STATES' AIR FORCES

Cpt.cdor.drd. Cosmin-Liviu COSMA*

Viitoarea implicare a forțelor aeriene aparținând țărilor membre ale NATO trebuie să considere potențialele amenințări la adresa securității Alianței, ceea ce implică derularea unor procese privind crearea unor structuri care să dezvolte capacitățile operaționale necesare furnizării unor răspunsuri potrivite și eficiente la fiecare nivel al conflictului. Este posibil ca, în viitor, forțele aeriene aliate să întâlnească adversari impredecibili, cu care să se confrunte în conflicte de lungă durată și intensitate redusă, dar și să fie nevoite să execute o gamă variată de roluri pentru menținerea și impunerea păcii, soluționarea unor crize umanitare etc.

Scopul acestei lucrări este acela de a identifica și de a stabili setul de atribute și parametri de natură organizațional-structurală pe care forțele aeriene ale statelor membre NATO trebuie să îl dețină, pentru a putea răspunde provocărilor mediului actual și al celui prefigurat de securitate, urmărindu-se în final prezentarea unor concluzii și propuneri care să faciliteze integrarea și aplicarea unor concepte în procesele de proiectare și dezvoltare destinate obținerii unor structuri concepute astfel încât să corespundă scopului (îndeplinirea funcțiilor, rolurilor și misiunilor).

Pentru aceasta, transformarea organizațional-structurală a forțelor aeriene este analizată în contextul mai larg al transformării Alianței Nord-Atlantice, accentul fiind pus pe procesele de constituire a unor construcții viitoare ajustate corespunzător, astfel încât să permită executarea unor operații aeriene într-o manieră întrunită și multinațională în cadrul Alianței.

The future involvement of the NATO member states' air forces should consider the potential threats to Alliance security, which involves carrying out processes for designing those organizational structures necessary to develop operational capabilities able to provide appropriate and effective responses at every level of conflict. It is possible that in the future allied air forces meet unpredictable adversaries with which to confront in long-standing and low intensity conflicts, but also having to perform a variety of roles for peace keeping and peace enforcement, dealing with humanitarian crises, etc.

The purpose of this paper is to identify and establish the organizational-structural parameters and attributes set that air forces of NATO member states should hold, in order to meet the challenges of the current and foreshadowed security environment, finally aiming to present some conclusions and recommendations to facilitate the integration and application of concepts in design and development processes for obtaining structures configured to meet the overall objectives (performance of the functions, roles and missions).

Therefore, the air force organizational and structural transformation is analyzed in the broader context of the NATO transformation, with a focus on the future constructions processes, adjusted accordingly to allow the execution of air operations in a joint and combined manner within the Alliance.

Cuvinte-cheie: forțele aeriene; NATO; transformare; transformare structurală; organizația militară.

Keywords: air forces; NATO; transformation; organizational and structural transformation; military organization.

*Baza 71 Aeriană, Câmpia Turzii
e-mail: airspider@yahoo.com

Noul mediu de securitate creat după sfârșitul Războiului Rece – în care are loc o schimbare continuă a paradigmei privind securitatea națională, respectiv a rapoartelor de cauzalitate aflate la baza unor conflicte de tip nou – impune o analiză atentă și comprehensivă a aspectelor relevante la nivelul organizației militare (doctrina, pregătirea, instrucția și antrenamentul, respectiv aspectul organizațional-structural) privind capacitatea acesteia de a oferi răspunsuri provocărilor acestui mediu de securitate aflat într-o continuă metamorfoză.

Identificarea și înțelegerea aspectelor relevante transformării forțelor aeriene aparținând țărilor membre NATO în domeniul organizațional-structural sunt facilitate prin utilizarea teoriilor din sfera managementului convențional, respectiv a teoriilor organizaționale. Această abordare este justificată de similitudinea dintre procesele și mecanismele derulate în cadrul organizației militare și a celei civile, chiar dacă în primul caz ne situăm în zona unei organizații cu o specificitate ridicată, care operează în circumstanțe speciale.

Dintr-o altă perspectivă, forțele aeriene – ca parte integrantă, serviciu, categorie de forțe etc. a organizației militare –, chiar dacă sunt deținătoarele ale unor atribute și capacități unice, se impune a fi analizate atât în contextul general al organizației militare, cât și din perspectiva unor criterii de calitate structurale proprii (exprimare, funcții, procese și mecanisme, acțiunea mediului extern, viabilitate, factorul uman, structura, cultura organizațională etc.). Dincolo de atributele și funcțiunile specifice, o parte importantă a caracteristicilor generale ale organismului militar sunt transferabile instrumentului aerian, oferind relevanța necesară obiectivelor propuse.

Organizația militară este caracterizată, pe de o parte, de repetitivitate și cutume interne proprii, considerată inertială prin raportare la acțiunea proceselor de transformare, dar și de particularități unice, pe de altă parte, precum specializarea ridicată, stabilitatea, autoritatea și ierarhia bine definite, orientate către atingerea obiectivelor, îndeplinirea misiunii etc. Unele teorii consideră organismul militar „o mare birocrație, construită astfel încât să producă rutină și acțiune ordonată, preferând continuitatea și nu schimbarea”¹. Pentru a-și menține relevanța, acesta este obligat să-și reevalueze și să-și reconfigureze structurile organice pe baza unor analize a factorilor și a

surselor care impun schimbarea organizațional-structurală (politica și strategia, normele cultural-organizaționale, noile tehnologii etc.). O astfel de analiză centrată în jurul obiectivelor și strategiei ar trebui să ofere informații despre performanța organizației militare prin identificarea răspunsurilor la următorul set de întrebări privind principiile de bază ale structurii organizaționale:

(1) Reușesc structura și arhitectura organizației să îndeplinească solicitările atingerii scopurilor și strategiei acesteia?

(2) Reprezintă structura și arhitectura organizației un vehicul care să sprijine sau să permită schimbarea culturii interne?

(3) Este structura astfel proiectată încât să creeze flexibilitatea necesară proceselor prin care resursele pot fi transferate și utilizate în conformitate cu noile priorități?

(4) Este structura astfel gândită încât să poată fi susținută financiar?

Alte principii de bază care ar trebui integrate în proiectarea viitoarelor structuri se referă la aspecte ca: (1) eficiență și eficacitate; (2) standardizarea proceselor interne în cadrul organizației; (3) cooperare/interoperabilitate; (4) partajarea informației și asigurarea feedbackului; (5) oportunitățile privind promovarea în carieră; (6) componența structurilor de conducere; (7) aspectul legislativ-normativ; (8) satisfacția și motivația profesională; (9) evaluarea și reevaluarea continuă a relevanței organizației.

Devine astfel crucială înțelegerea factorilor care afectează proiectarea unor structuri în cadrul organizației militare care să îndeplinească roluri și funcțiuni precise, ajustate să ofere efectele urmărite în teatru. În aceste procese de construcție structurală, la nivelul organizațional se impune de asemenea considerarea raporturilor dintre structură și strategie, structură și dimensiune, structură și tehnologie, dar și a celor ce stau la baza interacțiunii aflate între structură și un mediu de securitate deosebit de complex și dinamic. Alte aspecte care trebuie considerate sunt referitoare la partea relațional-funcțională care trebuie satisfăcută (funcțiuni, sarcini, forme de organizare a personalului și de manifestare/ transferare a autorității – linii de comandă, comunicații și proceduri etc.).

Chiar dacă aceste principii își au originea în sfera managementului tradițional și al teoriei organizaționale clasice, se regăsesc într-o formă

clar conturată și în unele dintre conceptele asociate transformării militare (*Revoluția în problemele militare*). În urma aplicării acestora în procesele de modelare organizațional-structurală ar trebui să rezulte „forțe pentru secolul XXI, de dimensiuni reduse, mult mai specializate funcțional, destinate atât apărării teritoriale, cât și împotriva amenințărilor specifice *conflictelor de intensitate redusă*”², definite de caracteristici distincte: (1) *flexibilitate în domeniul doctrinar*; (2) *mobilitate strategică*; (3) *configurabilitate și modularitate*; (4) *posibilitatea de a acționa întrunit și în mod conectat într-un mediu internațional și (5) versatilitatea de a funcționa într-un conflict și în Operații militare altele decât războiul (MOOTW)*.³

Pentru obținerea acelor capacități operaționale care să permită generarea efectelor urmărite necesare combaterii adversarilor de mâine, se impun transformări semnificative la nivelul organizațional, al structurii de forțe, platformelor, echipamentului și misiunii, „care trebuie să evolueze continuu pentru a răspunde pozitiv cerințelor și pentru a fi în măsură să exploateze toate oportunitățile ivite; în ce privește schimbarea, se impune luarea unor decizii privind care dintre actualele capacități operaționale trebuie menținute sau reținute și modificate, care trebuie dezvoltate și care dintre cele vechi trebuie îndepărtate”⁴.

Transformarea structural-organizațională a NATO

Schimbarea mediului de securitate determinată de sfârșitul Războiului Rece a determinat declanșarea proceselor de transformare militară, punctul de plecare fiind constituit în jurul formelor de exprimare tradiționale de ducere a războiului de anvergură mare și intensitate ridicată, în conformitate cu care erau alinate doctrina, structura de forțe combatante și de comandă, nivelul de înzestrare al Alianței etc.

În acest context, în care schimbarea mediului de securitate a determinat catalogarea NATO „ca fiind depășită, dar în care cooperarea transatlantică în domeniul securității rămâne încă viabilă, impunându-se stringent ca NATO să se transforme într-o organizație aptă să promoveze securitatea, interesele și valorile membrilor săi împotriva amenințărilor și provocărilor secolului XXI”⁵. Evenimentele perioadei imediat următoare au susținut această necesitate, fiind demonstrată

irelevanța, dacă nu totală, cel puțin parțială a strategiilor, nivelului de înzestrare și pregătire, dar și structurilor Alianței, concepute în și pentru Războiul Rece.

Lecțiile învățate și experiența acumulată din conflictele care au urmat au demonstrat necesitatea proiectării unei organizații militare a cărei arhitectură să conțină structuri apte să desfășoare (alături de cele clasice) o nouă gamă de misiuni specifice conflictelor de joasă intensitate precum: (1) menținerea și impunerea păcii; (2) asistență umanitară; (3) impunerea de sancțiuni și (4) misiuni împotriva terorismului și de interdicție a activităților caracterizate de criminalitate, trafic de droguri și ființe vii etc.

Pentru a răspunde acestei noi direcții de implicare, la nivelurile de decizie și de planificare a apărării s-au trasat atributele organizației militare apte să răspundă actualelor și viitoarelor amenințări, aceasta urmând să fie posesoarea unor structuri moderne, integrate și adapabile, apte să genereze și furnizeze forțe pregătite să acționeze în operațiile desfășurate în întregul spectru al conflictului.

Aceleași schimbări, amintite anterior, au determinat Alianța transatlantică să inițieze un proces major de transformare al structurilor sale prin inițierea unor reforme și dezvoltarea unor concepte menite să păstreze relevanța NATO în acest cadru nou creat.

Repere evolutive ale transformării organizațional-structurale a NATO

Inițiativele lansate imediat după sfârșitul Războiului Rece au reflectat o abordare mai largă a aspectelor privind securitatea spațiului nord atlantic, conținutul acestora fiind cuprins în cadrul unui *Studiu pe Termen Lung*, cu referire la *Structura Militară Integrată (IMS)*. Acesta conținea recomandări privind structurile de forțe, structurile de comandă, respectiv infrastructura comună. Miniștrii de Externe au furnizat un pachet suplimentar de îndrumări, în cadrul întâlnirii de la Berlin din 1996, prin definirea obiectivelor misiunilor pe care noile structuri de forțe și de comandă vor trebui să le execute.⁶

Structurile de comandă ale NATO au cunoscut o evoluție continuă atât în timpul Războiului Rece, dar mai ales după încheierea acestuia. Până în 1990, 16 națiuni membre NATO mențineau „aproximativ 5.252.800 de militari activi, din care 435.000

reprezentând forțe dislocate înaintate ale SUA”⁷, aflate sub comanda a 78 de centre de comandă (comandamente), organizate în patru eșaloane. În 2009, 28 de state membre ale NATO mențin o putere constând în 3.793.778 de militari activi, incluzând 137.836 de militari dislocați ai SUA, aparținând tuturor serviciilor⁸.

În principiu, structurile de comandă cu care NATO a ieșit din Războiul Rece au fost reduse de la 78 de comandamente la 20, cu două Comandamente Strategice, unul pentru Atlantic și unul pentru Europa, cu trei Comandamente Regionale sub autoritatea *Comandamentului Aliat Suprem din Atlantic (SACLANT)*, respectiv alte două sub autoritatea *Comandamentului Aliat Suprem din Europa (SACEUR)*.

Asumarea unor misiuni noi a contribuit la redefinirea structurilor pentru a satisface noile roluri și funcții ce trebuie îndeplinite. Este și cazul deciziei din 1992 de asumare de către forțele militare NATO a misiunilor în sprijinul păcii, situație în care Alianța, cu efective reduse aproape la jumătate în urma restructurării, s-a găsit în situația de a genera forțe atât pentru a executa misiuni în conformitate cu Articolul 5, cât și de a contribui la misiuni care erau înafara acestuia.

Sfârșitul Războiului Rece și reorganizarea unor structuri de forțe NATO reduse, respectiv asumarea unor noi misiuni, au afectat în mod profund comanda și controlul forțelor aliate în Europa. Astfel, structurile de comandă ale Alianței au fost schimbate în mod fundamental în trei sectoare diferite, însă interdependente⁹:

Deși structura integrată de comandă NATO a fost redusă și reorganizată în 1991, evenimentele ce vor urma indică faptul că aceste inițiative sunt incomplete și nu pot să ofere organizației acele atribute care să-i permită să răspundă viitoarelor provocări. Un studiu aflat în dezbateră în acel moment (*NATO Long Term Study*) a recomandat ca fiind necesare o nouă și mai de substanță reorganizare a structurilor, respectiv admiterea de noi membri. Aceste prevederi vor fi transpuse în practică începând cu decembrie 1997, când structura de comandă a NATO va cunoaște o nouă modificare și redenumire, implicând apariția *Comandamentelor Strategice (SC)*. Marile *Comandamente de Sprijin (MSC)* vor fi reduse și redenumite *Comandamente Regionale (RC)*, iar *Comandamentele Principale Subordonate (PSC)* vor fi consolidate și redenumite

Comandamente Subregionale (SRC). Referitor la a doua recomandare, primul val de admitere a unor noi membri va fi în 1999, urmat de altele în anii care vor urma.

Creșterea încrederii în formațiunile multinaționale de dimensiuni mai mici decât corpul de armată au determinat membrii Alianței să se confrunte cu aspecte de natură politică privind transferarea unei autorități mai mari comandanților acestor formațiuni.

O parte dintre membrii importanți ai statelor NATO din Europa au făcut schimbări importante la nivelul structurii naționale de comandă cu scopul îmbunătățirii capacității lor de a disloca forțe înafara Europei.

În urma acestei restructurări – considerată cea mai extinsă din istoria Alianței până la acea dată (decembrie 1997) – a rezultat o structură de comandă cu un număr redus de comandamente (20 în loc de 65), „având o construcție strategică, regională și subregională, a cărui scop principal era acela de a asigura comanda și controlul operațiilor întrunit ale Alianței”¹⁰.

Alături de cele două Comandamente Strategice și cele cinci Regionale au rezultat și numeroase *Comandamente tip Componentă (CC)*, respectiv *Subregionale (SRC)*. Obiectivul declarat al inițiativei era acela de a promova eficacitatea și flexibilitatea în interiorul Alianței în contextul noilor roluri și misiuni.

În paralel cu procesele de transformare la nivelul structurilor de comandă, în cadrul Summitului de la Washington din 1999, este prezentată de către oficialii organizației noua *Structură a Forței NATO (NFS)*, pentru ca în iulie 2001 să se aprobe principiile și parametrii NFS. Conform acestora, „NFS va oferi Alianței un pachet de forțe multinaționale, cu capacitate mare de dislocare, mobile, sustenabile și flexibile, respectiv structurile de comandă și control necesare”¹¹. NFS a fost concepută astfel încât să răspundă în special unui scop preponderent tactic și să ofere capacități suplimentare de comandă și control la nivelul unui singur serviciu (marină, forțe terestre, forțe aeriene).¹²

În cadrul Summitului de la Praga, din noiembrie 2002, sunt dezbătute viitoarele capacități operaționale ale Alianței, într-un context de factori care impuneau inițierea unor reforme majore suplimentare. Acest context se referea la faptul că în acel moment nu existau amenințări

imediate de natură teritorială la adresa spațiului NATO, respectiv la necesitatea implicării Alianței în operații de gestionare a crizelor și în sprijinul păcii în afara zonei de responsabilitate.

Evenimentele din 11 septembrie 2001, care au determinat o regândire majoră a conceptelor privind securitatea internațională, alături de atenția acordată noilor misiuni de către Alianță, au determinat și o urgentare a proceselor de transformare la nivelul structurilor de comandă și la cel al forțelor, urmărindu-se oferirea capacităților necesare operațiilor militare specifice erei informaționale, cât și a celor care să corespundă noilor misiuni asumate.

Aceste realități au determinat o analiză privind utilitatea unei structuri de comandă preponderent fixă, mulți propunând o structură cu capacitate de dislocare mărită, flexibilă și cu capacitate de reacție rapidă. Aceste propuneri au rămas la nivel noțional, de intenție, deoarece „nici astăzi aceste structuri de comandă nu pot funcționa într-o formă care să permită dislocarea în teatru, majoritatea funcțiilor administrative și logistice fiind mai bine executate din baze fixe”¹³.

Ca răspuns la deciziile Summitului de la Praga, structura de comandă a NATO a cunoscut schimbări importante. Cele două comandamente cu funcțiuni și responsabilități stabilite geografic (care în 1997 au înlocuit trei comandamente), s-au contopit într-un singur comandament strategic, responsabil de totalitatea operațiilor Alianței, sub denumirea de *Comandamentul Aliat pentru Operații (ACO)*. Un alt comandament, în întregime nou, este *Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT)*. Acesta a fost creat pentru a răspunde de domeniul de transformare al NATO, pentru a îmbunătăți capacitatea de dislocare în teatru și interoperabilitatea, respectiv pentru a promova doctrina multinațională. Noul comandament strategic pentru operații a fost consolidat la nivel operațional prin trei subcomandamente responsabile de operațiile Alianței în teatru. Al treilea nivel a fost dedicat întăririi capacităților multinaționale ale celor trei categorii principale de forțe ale țărilor membre NATO – terestră, maritimă și cea reprezentată de forțele aeriene.

În final, structura de comandă astfel rezultată reține raporturile de subordonare ale lanțului de comandă, care de la *ACO* și *ACT* duce către *NAC*, în timp ce *Comitetul Militar al NATO (NMC)* are

rolul de a asigura consiliere către *NAC* și orientare strategică către *SACEUR* și *SACT*.

Compus din înalți reprezentanți ai națiunilor membre, Comitetul Militar NATO este structura militară a NATO cu autoritatea cea mai mare, oferind analiză, consiliere și recomandări asupra aspectelor militare către autoritățile politice ale NATO. Transmite în același timp decizii politice orientative pentru comandamentele strategice și activează ca interfață multinațională politico-militară de supraveghere a operațiilor militare.

Summitul de la Praga a creat și *Forța de Răspuns NATO (NRF)*, o forță multinațională, expediționară, de dimensiuni relativ reduse, destinată operațiilor desfășurate în teatrele de operații din afara zonei de responsabilitate transatlantice. Dincolo de promovarea interoperabilității între forțele Alianței, prin crearea acestei structuri acționale noi s-a urmărit și dezvoltarea unor capacități operaționale care să permită NATO intervenția rapidă prin proiecția forței în cazul situațiilor de criză.

Înființarea *NRF*, o nouă și importantă capacitate operațională militară în cadrul *NFS*, a fost astfel din perspectiva îndeplinirii unor roluri precise. Mai întâi, furnizează Alianței o structură de forțe cu capacitate de dislocare rapidă pentru situațiile de răspuns la crize care impun operații militare de luptă armată, incluzând aici și misiunile desfășurate în conformitate cu Articolul 5, iar apoi, este responsabilă de gestionarea capacităților destinate situațiilor de criză care nu implică lupta.

Un alt rol constă în asigurarea și verificarea pregătirii, a stării de operaționalizare și certificare, respectiv în asistarea eforturilor membrilor NATO în procesele de transformare a structurilor de forțe. Datorită implicării în reforme militare repetate, cu rol în creșterea capacității de dislocare și a capacității de răspuns, „*NRF* a constituit punctul central al atenției, înglobând capacitățile operaționale pe care noile structuri de forțe ale NATO trebuiau să le dețină”¹⁴.

În urma reformelor introduse de Summitul de la Praga, structura nou creată este cu 40% mai redusă decât de cea anterioară, iar comandamentele numărau 11 în loc de 20. Deși schimbările survenite în urma Summitului de la Praga din 2002, la nivelul structurii comenzii și forțelor au fost semnificative, în iunie 2004, în urma unei analize a NATO, *NAC* solicită *NMC* o nouă revizuire a structurii de comandă. Această solicitare urmărește obținerea

unor structuri de forțe militare cu capacitate de dislocare în teatru mult mărită, eficiente și mult mai flexibile, dar și mai puțin costisitoare și de dimensiuni reduse.

NATO a trasat câteva linii directe în vederea viitoarelor revizui: (1) forțele NATO trebuie să fie apte să desfășoare operații militare simultane, în conformitate cu nivelul actual de ambiție al NATO; (2) structura de comandă a NATO nu trebuie să conțină mai mult de 13.000 de posturi; și (3) distribuția geografică actuală ar trebui păstrată.

De asemenea, cel puțin în mod implicit, structura de comandă ar trebui astfel modelată încât să dezvolte capacitățile expediționare și pe cele privind dislocarea în teatru. Punctul central al acestei revizui se axa pe identificarea acelor zone din cadrul celor zece comandamente din structura ACO și ACT, unde se pot realiza economii prin reducerea numărului de personal, dar fără a diminua sau reduce nivelul capacităților de operare.

După o îndelungată și mult dezbătută analiză, NMC prezintă, în 2009, un raport asupra acestor considerente. Cele 15.500 de poziții ocupate în cadrul structurii de comandă sunt reduse la 13.000. Această formă este acceptată sub denumirea de *Organizare la Pace*, ca urmare a recomandării factorilor militari de decizie. Alt aspect important a fost ridicarea statutului JFC Lisabona la un nivel care să-i permită să asigure comanda operațională pentru orice misiune NATO, la fel ca JFC Brunssum și JFC Napoli. La nivelul comandamentelor componentelor terestre are loc o reproiectare a acestora, noile structuri rezultate – denumite *Comandamente ale forței (FORCOMs)* – vor deține *elemente întrunite cu capacități de dislocare (DJSEs)* mult îmbunătățite prin includerea unei participări mult crescute a unor echipe specializate provenind din rândul forțelor aeriene și navale.

Astfel vor fi șase DJSE, patru în cadrul structurii de comandă, iar două disponibile din partea structurii de forțe NATO. Oricare dintre aceste DJSE poate fi atașat oricăruia dintre cele trei JFC în vederea dislocării ca un centru înaintat de comandă și control (C2) la nivel operațional. Această posibilitate este prevăzută chiar dacă DJSE nu sunt comandamente separate, ci doar elemente C2 înaintate ale JFC. Conceptul referitor la DJSE este în curs de dezvoltare și testare și păstrează inițial aceste elemente C2 înaintate de dimensiuni reduse, bazându-se pe capacitățile organizației mamă (în

cazul de față JFC). Astfel, dacă o operație ajunge să se transforme într-o dislocare de durată, DJSE poate fi augmentat sau înlocuit de către JFC.

La sfârșitul anului 2009, NAC a aprobat recomandările Comitetului Militar NATO rezultate din analiza desfășurată între 2004 și 2008. Neînțelegerile asupra unor aspecte specifice au întârziat implementarea până în 2010.

Cerințe impuse viitoarelor structuri de forțe militare ale NATO

În septembrie 2002, la Summitul de la Praga, Consiliul Atlanticului emite un document de referință intitulat *Noi Capacități: Transformarea Forțelor NATO*, privind proiectarea unor structuri militare care să asigure generarea acelor capacități operaționale care să permită: „(1) adaptarea organizației transatlantice la provocările și amenințările unui mediu de securitate în continuă schimbare; (2) obținerea avantajului oferit de progresul tehnologic și cel informațional; și (3) creșterea eficienței și a eficacității privind gestionarea unor operații care implică dislocarea și susținerea în teatru a forțelor Alianței în întreg spectrul conflictului”¹⁵.

Odată cu conștientizarea necesității de asumare a unei game noi de roluri și misiuni, factorii de decizie ai Alianței s-au implicat activ în această direcție. Astfel, noile concepte dezvoltate și integrate la nivelul de exprimare al forțelor, precum și revizuirile nenumărate în zona organizațional-structurală au susținut această preocupare. Primele încercări de definire a caracterului amenințărilor cu care NATO se confruntă și cu care probabil se va confrunta și în viitor au avut loc în urmă cu mai mult de două decenii. Pe baza acestora urmau să fie stabilite formele de răspuns (misiuni și roluri), din care să decurgă forma, mărimea și caracteristicile noilor structuri care să se ofere aceste răspunsuri.

Din perspectiva schimbărilor de ordin organizațional și structural, în perioada care a urmat au fost dezvoltate o serie de concepte și teorii, o bună parte regăsindu-se oglindite în formele rezultate în urma proceselor de revizuire, înnoire sau proiectare a unor structuri în totalitate noi. În cadrul acestor procese, necesitatea transformării era argumentată prin trimitere la realitatea mediului de securitate, evidențiind ineficiența și insuficiența actualelor și vechilor construcții. Astfel, noile structuri „vor fi obligate să gestioneze și integreze activitățile

impuse de transformare pe parcursul planificării și executării operațiilor în întreg spectrul operațiilor, dintr-o perspectivă evoluționară”¹⁶.

Noile misiuni asumate de Alianță, aflate într-o permanentă redefinire și adaptare datorită factorilor externi, au determinat apariția unui set de parametri asociați structurilor operaționale, din perspectiva satisfacerii scopurile urmărite. Marea majoritate solicită urgență, specifică situațiilor de dezvoltare a crizelor, implicând capacitatea de generare și configurare (modularitate) în cel mai scurt timp, dar și capacitatea de proiecție rapidă în teatru (dislocarea rapidă a forțelor și mijloacelor).

Considerată o funcție de bază a misiunilor NATO, capacitatea de dislocare se impune a fi analizată din perspectiva abilității elementelor de decizie și a structurilor de forțe de a se pregăti și deplasa rapid din locațiile garnizoanelor în teatru sau în bazele de operare înaintate. Odată ajunse în teatru, efortul va fi orientat către disponibilitatea și eficiența operațională a echipamentului și personalului de a executa misiunea pe o perioadă extinsă de timp.

Un alt parametru este determinat de necesitatea proiectării forțelor în teatre aflate în afara ariei tradiționale de responsabilitate a Alianței. Acest aspect a fost supus dezbaterii încă din mai 2002, în cadrul unei întâlniri a miniștrilor de externe ai statelor membre NATO, la Reykjavik, în contextul luptei împotriva terorismului. Astfel, „pentru a îndeplini întregul spectru de misiuni, NATO trebuie să fie aptă să genereze forțe care pot fi rapid dislocate oriunde este necesară prezența acestora, să susțină operații la distanță și pe perioade mari de timp, pentru a-și atinge obiectivele”¹⁷.

Misiunile în afara zonei de responsabilitate, pe lângă capacitatea de dislocare, mai implică și alte aspecte care sunt asociate flexibilității, echipamentului din înzestrare, dar și unui înalt nivel de pregătire. Aceste atribute sunt exprimate de către generalul american Joseph Raltston într-o analiză privind menținerea relevanței Organizației transatlantice și în secolul XXI: „NATO se impune a fi aptă să execute întreaga gamă de misiuni oriunde este necesar, să fie aptă să susțină o structură de forțe flexibilă, bine echipată și antrenată, în sprijinul misiunii Alianței de a apăra pacea și libertatea membrilor săi”¹⁸.

Alături de criteriile considerate mai sus, costurile și simplitatea sunt și acestea asociate structurilor

de forțe care ar trebui să rezultate în urma procesului de transformare. Costurile, „de cele mai multe ori reprezintă singurul și cel mai mare inconvenient în transformarea oricărei organizații”¹⁹. Gestionate însă într-o manieră eficientă, susținută de potențialul pe care îl reprezintă actuala revoluție informațională, acestea pot fi reduse, abordare care ar trebui considerată oriunde este posibil. Prin satisfacerea cerințelor minime necesare de infrastructură, eficiența personalului încadrat în structurile de comandă poate fi maximizată prin utilizarea eficientă a tehnologiei moderne, respectiv a selecției și întrebuințării unui personal adecvat.²⁰

Simplitatea, considerată unul dintre principiile fundamentale ale teoriei organizaționale, servește ca un multiplicator al tuturor parametrilor anterior menționați, având aplicabilitate și în cazul structurilor de forțe și comandă supuse transformării în cadrul Alianței.

Concluzionând, cele mai importante caracteristici pe care viitoarele structuri de forțe, respectiv de comandă ale NATO ar trebui să le dețină sunt: (1) *Modularitate și flexibilitate*; (2) *Capacitatea de a fi rapid proiectate în teatru (capacitatea de dislocare)*; (3) *Sustenabilitate*; (4) *Capacitatea de a acționa întrunit și într-un mediu multinațional (compatibilitate și interoperabilitate)*; (5) *Un nivel înalt al pregătirii și instruirii personalului*; (6) *Echipment și logistică ajustate misiunii*.

Aspecte privind procesele de transformare structurală a NATO

Alianța Nord-Atlantică s-a angajat într-o continuă transformare pentru a se asigura că deține politicile, capacitățile operaționale și structurile necesare pentru a răspunde provocărilor curente și viitoare, apărarea colectivă a membrilor săi plasându-se în continuare în centrul atenției. Avându-și forțele militare angajate în operațiuni desfășurate în afara zonei tradiționale de responsabilitate, „Alianța trebuie să se asigure că structurile sale de forțe rămân moderne, cu capacitate de dislocare și sustenabile”²¹. Din perspectiva structurilor de comandă, se impune ca acestea să fie ajustate astfel încât să asigure controlul și comanda necesare sprijinirii modului de acțiune al structurilor de forțe în vederea îndeplinirii misiunii.

Cea mai simplă și eficace direcție de urmat în conceperea, restructurarea sau înnoirea structurilor organizației militare o reprezintă mai întâi

identificarea misiunii, pentru ca apoi să se intre în logica proceselor de construcție prin stabilirea formei, mărimii, tipului de personal necesar etc. În final, se impune stabilirea costurilor.

Misiunile actuale pe care structurile de comandă ale NATO trebuie să le îndeplinească în timp de pace, situație de criză sau conflict, într-un sens mai larg constau în:

(1) Asigurarea stării de operativitate pentru a fi în măsură să îndeplinească cu succes orice misiune a NATO care impune întrebuițarea forțelor militare, în parametrii nivelului de ambiție actual al NATO (nivelul de ambiție se referă la tipul și numărul de misiuni pentru care forțele militare ale Alianței ar trebui să fie pregătite să le desfășoare – simultan, dacă este necesar – așa cum sunt mandatate de liderii politici ai NATO).

(2) Menținerea unei suficiente capacități militare, astfel încât potențialii adversari ai NATO să fie descurajați în încercarea lor de a lansa un eventual atac împotriva vreunui stat membru al Alianței.

(3) Asistența, încurajarea și facilitarea transformării forțelor militare naționale ale NATO în forțe apte să lupte efectiv și cu succes în conflictele secolului XXI.

(4) Îmbunătățirea capacităților militare ale națiunilor care nu sunt membri NATO, dar care își doresc să fie parteneri sau să coopereze cu NATO.

(5) Identificarea capacităților, tehnologiilor și practicilor care pot fi utilizate de către forțele militare ale membrilor NATO sau de către partenerii acesteia în actualele și în viitoarele conflicte.

(6) Analiza potențialelor provocări și amenințări și identificarea capacităților, tehnologiilor și practicilor care vor trebui adoptate pentru a asigura eficacitatea NATO în viitor.

Aceste misiuni și roluri trebuie analizate cu discernământ în vederea stabilirii aplicabilității în viitor. Elementele de conducere ale NATO vor trebui să decidă care dintre misiuni se impune a fi executată, care va trebui eliminată, executată doar în mod selectiv, sau ajustată din perspectiva obiectivelor. De asemenea, trebuie executată o prioritizare a misiunilor acceptate pentru a fi executate.

Pe baza misiunilor stabilite și a priorităților acestora, vor fi stabiliți parametrii noii entități de comandă: structura organizațională, personalul și respectiv cerințele referitoare la resurse. Etapa următoare o reprezintă stabilirea unui plan de tranziție de la structura curentă la cea nouă, care urmează să fie dezvoltată și aprobată. În această

fază a procesului de concepție, o atenție specială trebuie acordată următoarelor aspecte:

(1). Asigurarea că din modificările structurii de comandă nu rezultă o structură de forțe lipsită de conținut.

(2). Înțelegerea importanței de a încadra complet noua structură de comandă cu personal pe deplin calificat de către națiunile membre.

(3). Obținerea din partea membrilor Alianței a angajamentelor de a pune la dispoziție locațiile comandamentelor naționale sau multinaționale ale structurilor de forțe pentru misiunile asumate.

(4). Asigurarea că sunt alocate adecvat resursele impuse de cerințele esențiale ale componentei de comandă și control.

(5). Identificarea resurselor care pot fi puse la dispoziție de partenerii Alianței pentru a sprijini NATO în asigurarea cerințelor necesare misiunii asumate.

(6). Analizarea posibilității conform căreia organizații partenere pot să ofere capacități complementare în vederea sprijinirii structurii de comandă NATO revizuite.

(7). Analizarea riscurilor care pot fi asociate cu modificările propuse pentru fiecare structură de comandă.

(8). Asigurarea unor noi funcțiuni, unde se impune acest aspect, în noua structură creată.

(9). Susținerea funcțiilor esențiale ale ACT și deplina coordonare între ACO și ACT.

(10). Menținerea unui sprijin robust pentru activitățile partenerilor, în mod special pentru cele care presupun construirea și dezvoltarea unor capacități noi.

(11). Menținerea unei legături transatlantice puternice²².

Transformarea organizațional-structurală a forțelor aeriene ale țărilor membre NATO

Concepte organizaționale actuale privind structurile forțelor aeriene

Experiența și lecțiile desprinse din participarea în conflictele ce au urmat după 1990, dezvoltarea unor noi concepte, precum și integrarea unor sisteme noi de arme au impus la nivelul forțelor aeriene dezvoltarea unor structuri care să răspundă presiunilor de ordin intern și extern, în vederea furnizării JFC efectele urmărite în teatru, la nivel strategic, operațional sau tactic.

Baza de plecare în aceste procese de construcție structurală o constituie înțelegerea și integrarea unor concepții de tipul structură potrivită cu scopul

sau misiunea determină structura, pentru ca noile forțe aeriene rezultate să fie apte să-și execute cu succes misiunile prin îndeplinirea funcțiilor de bază: „(1) operații de descurajare nucleară; (2) superioritate aeriană; (3) superioritatea spațială; (3) superioritatea spațiului cibernetic; (4) comanda și controlul; (5) mijloace de informații (ISR) integrate global; (6) atacul de precizie la nivel global; (7) operații speciale; (8) mobilitate rapidă globală; (9) recuperarea personalului; (10) sprijin agil prin luptă; (11) realizarea parteneriatelor”²³.

Aceste funcții sunt menite să-și găsească exprimare în câmpul doctrinei, organizării, instrucției, înzestrării, managementului organizațional și educației, personalului și infrastructurii, fiind o exprimare a modului în care forțele aeriene sunt ajustate pentru a contribui la îndeplinirea strategiei de apărare și securitate.

Pe baza analizei funcțiilor prezentate mai sus, se poate subînțelege necesitatea unor structuri tipice, specializate, care să genereze, dezvolte și faciliteze acele mecanisme interne care să permită îndeplinirea funcțiilor.

Forțele aeriene ale statelor membre NATO necesită o structură organizațională care să asigure desfășurarea operațiilor de luptă la nivel întrunit și multinațional în întreg spectrul conflictului. În orice operație întrunită, *Comandantul forțelor aeriene (COMAFFOR)*, în cazul SUA, respectiv *Comandantul Componentei Aeriene a Forțelor Întrunite (JFACC)*, în cazul NATO va reprezenta autoritatea cea mai mare, deținând comanda tuturor forțelor desemnate și atașate componentei aeriene. Pentru fiecare operațiune întrunită, responsabilitățile și autoritatea *COMAFFOR/ JFACC* vor fi stabilite printr-un lanț de comandă operațional și administrativ. Lanțul operațional de comandă se exercită de sus în jos, de la nivelul *NCA* (posibil să fie reprezentat de către un comandant militar), către fiecare *JFC*, și apoi către *COMAFFOR/ JFACC*.

Responsabilitățile, autoritatea și relațiile de comandă ale *COMAFFOR/ JFACC* cu privire la structurile de forțe alocate unuia dintre comandanții din teatru vor fi conduse de autoritatea componentă printr-un lanț operațional sau administrativ de comandă. În mod normal, forțele aeriene dislocate în aria de responsabilitate (*AOR/JOA*), pe durata desfășurării operațiilor, vor fi desemnate sau atașate prin *control administrativ (ADCON)* *COMAFFOR/ JFACC*.

De fiecare dată când un *ordin de misiune aeriană (ATO)* este produs, trebuie desemnat un *JFACC*. În situația în care USAF furnizează forței întrunite partea preponderentă a platformelor și mijloacelor aeriene, *COMAFFOR* va fi desemnat ca fiind *JFACC*, iar un alt *JFACC* separat va trebui constituit. În funcție de situație, unele poziții ale *JFACC* pot fi împărțite și de elementele de comandă din *COMAFFOR*.

Când *JFACC* este desemnat, în mod obișnuit, *JFC* îi va delega *JFACC* responsabilitățile de *Comandant al Ariei de Apărare Aeriană (AADC)*, cea de *Autoritate de Control a Spațiului Aerian (ACA)*, respectiv autoritatea necesară conducerii proceselor de planificare și execuție a *ISR*, în coordonare cu *JTF J2*.

Forme de exprimare organizațional-structurală ale forțelor aeriene în contextul amenințărilor secolului XXI

Perspectivile actuale privind procesele de transformare la nivel organizațional-structural al forțelor aeriene ale statelor membre ale NATO sunt centrate în jurul unor concepte care să permită, pe de o parte, îndeplinirea funcțiilor/ competențelor tradiționale ale forțelor aeriene (*Superioritate aeriană și spațială; Atacul global; Mobilitate rapidă la nivel global; Angajarea precisă; Superioritatea Informațională; și Sprijinul agil prin luptă*, din perspectiva forțelor aeriene ale SUA²⁴, respectiv *Controlul spațiului aerian; Capacitatea de proiecție a puterii; Operațiile care exploatează flexibilitatea; Operațiile care exploatează inițiativa; Operațiile paralele; și Operațiile simetrice și asimetrice*, din perspectiva NATO²⁵), iar pe de altă parte să genereze procesele și mecanismele interne care să faciliteze adaptarea noilor structuri la cerințele mediului de securitate.

Noile misiuni asumate la nivelul politic NATO, precum și constrângerile de natură bugetară tot mai accentuate manifestate la nivelul de înzestrare al Alianței impun o reevaluare a parametrilor structurilor cu referire la formă, mărime, relaționare, autoritate și coordonare etc. din perspectiva eficienței și eficacității, urmărindu-se determinarea unui set de atribute care odată satisfăcute, să furnizeze capacitățile acționale necesare gestionării unor provocări complexe.

Această direcție a fost trasată, încă din 1991, în *Noul Concept Strategic al NATO*, care prevedea

„structuri și proceduri adecvate, care să ofere capacitatea de a genera și proiecta rapid forțele, în vederea furnizării unor răspunsuri măsurabile, flexibile și imediate pentru dezamorsarea situațiilor de criză”²⁶.

În 2004, *Strategia Națională Militară a SUA* completează caracteristicile necesare combaterii unor adversari adaptabili, fiind introduse concepte noi, precum modularitatea și configurabilitatea, care alăturate celor deja în curs de implementare – flexibilitatea și capacitatea de dislocare –, sunt menite să genereze capacități operaționale noi. Aceste atribute prefigurate pentru viitoarele structuri militare ale NATO se regăsesc și în cerințele impuse dezvoltării unor forțe aeriene relevante în contextul actual și viitor de securitate, înțelese din perspectiva unor exprimări acționale întrunite, acestea urmând să devină „flexibile, modulare și deținătoare a unor capacități de dislocare, apte să acționeze întrunit și să combine puterea fiecărei categorii de forțe cu cea a structurilor de comandă și control luptătoare, respectiv cu cea a agențiilor și partenerilor multinaționali”²⁷.

Același document prevede necesitatea dezvoltării unor structuri de forțe care să dețină un set adecvat de capacități care să determine câștigarea victoriei în lupta cu terorismul și să faciliteze transformarea organizației militare într-una nouă, modernă, pregătită pentru viitor. Aceste atribute constau în: „(1) Integrarea completă; (2) Caracterul expediționar; (3) Conectivitatea și functionarea în rețea; (4) Descentralizarea; (5) Adaptabilitatea; (6) Superioritatea decizională, și (7) Grad ridicat de letalitate”²⁸.

Odată cu asumarea noilor misiuni de către NATO – majoritatea urmând să fie desfășurate în afara zonei de responsabilitate tradițională a Alianței – necesitatea unor capacități expediționare specific a determinat dezvoltarea unor concepte care să permită proiectarea forței la scară globală, oriunde interesele NATO solicită această intervenție.

Privite din perspectiva adaptabilității, la nivel organizational-structural, forțele aeriene trebuie să dețină acea arhitectură care să le permită o reconfigurare a capacităților deținute, într-un număr suficient de alternative, pentru a executa misiuni specifice într-un mediu întrunit și multinațional. Modularitatea noilor structuri de forțe este considerată un atribut indispensabil în noul context de securitate, facilitând „mixarea și

ajustarea unităților în structuri integrate în grupări expediționare de forțe”²⁹.

În această direcție, crearea, în urma Summitului NATO din 1994, a *Forței Întrunite Multinaționale (CJTF)* și a *Forței de Răspuns NATO (NRF)* în urma Summitului de la Praga din 2002 – a avut ca scop încercarea de validare a viitoarelor structuri de forțe expediționare, modulare și ajustabile, cu capacitate mărită de reacție, apte să desfășoare toată gama de misiuni ale Alianței, într-un mediu întrunit și multinațional.

În ultimele două decenii, forțele aeriene ale statelor membre NATO au fost dislocate în variate construcții, configurate în pachete de forțe alături de unități ale forțelor terestre sau navale, sau de alte categorii similare multinaționale, pentru a executa misiuni în diferite teatre de operații, precum Bosnia, Irak, Afganistan, Libia etc.

Noile misiuni și roluri prefigurate pentru viitor vor necesita în continuare deținerea de către forțele aeriene ale NATO a unor capacități care – din perspectivă spațială – să permită mai întâi proiectarea forței, iar apoi accesul în regiuni greu accesibile, cu infrastructură limitată sau fără existența acesteia, dispuse la distanțe mari și foarte mari de locațiile de bază, iar – din perspectivă temporală – capacitate mare de reacție și de intervenție (în cazul opririi unor genocide, similar celui actual, din Siria și nordul Irakului, unde grupul terorist Statul Islamic comite atrocități de nedescris), respectiv capacitatea de susținere a unor operații pe perioade lungi de timp.

Implicațiile întrebuirii forțelor aeriene în MOOTW, respectiv în viitoarele operații desfășurate în sprijinul Națiunilor Unite (UN), sunt mai puțin de natură structurală, impunându-se transformări mai ales de natură organizațională. Astfel chiar dacă implicarea în misiunile specifice desfășurate în sprijinul UN – de la furnizarea unor structuri specializate de comandă și control, comunicații și computere (C4), ISR, până la executarea unor misiuni de căutare și salvare – „nu impun schimbări radicale la nivelul structurii de forțe, se impun schimbări la nivelul: (1) Atitudinii și raportării față de acest tip de misiuni; (2) Antrenamentului și instrucției și (3) Doctrinei și procedurilor de planificare”³⁰.

Pentru gestionarea acestor provocări prin oferirea de soluții la nivelul de implicare al forțelor, concepte de nivel înalt, referitoare la noile misiuni

(non-Articol 5), precum păstrarea și impunerea păcii, respectiv construirea și menținerea păcii, au fost translatate și aliniată cu conceptele strategice și operaționale.

Această abordare permite organizației militare să gestioneze un număr mare de roluri și misiuni într-un spectru violent foarte complex, „oferind în același timp – prin transferarea în zona conceptuală practică la nivelul organizației – o direcție clară privind modul în care organizația consideră, reconsideră și integrează capacitățile la nivelul structurii de forțe pentru a genera valoare eterogenă”³¹.

Conceptul exprimat anterior – referitor la *valoarea eterogenă*, ca o extensie a conflictelor tradiționale între două sau mai multe națiuni – se adresează noului context în care organizațiile militare operează. Acesta este caracterizat de probleme multidimensionale, paradoxale. Crearea valorii se referă din perspectiva unor teorii organizaționale, nu atât de mult la confruntările violente, cât mai ales la procesele care influențează organizația militară să evolueze într-o anumită direcție. Din această perspectivă, „organizațiilor militare le sunt transferate caracteristicile unor organizații multi-capacitate, prin: (1) includerea unor unități specializate; (2) crearea unităților multi-capacitate; și (3) constituirea forțelor multi-unitate, bazate pe structuri modulare, sau mixarea și ajustarea unor tipuri diferite de expertiză”³².

Principiile enumerate anterior își găsesc aplicabilitate, și în cazul forțelor aeriene, în procesele de proiectare a unor pachete care să funcționeze integrat în cadrul unor grupări expediționare de forțe. Această abordare face obiectul mai multor studii (M.Cole, 1995; M.A.Schilling, 2000; Melissa A.Schilling, 2000; Erik J.de Waard și Eric-Hans Kramer, 2008).

În studiul din 2008, ai căror autori sunt Erik J. de Waard și Eric-Hans Kramer, sunt analizate aspecte privind întrebuintarea de către organizații a unor forme temporare de organizare pentru îndeplinirea scopurilor, respectiv relația acestora cu organizațiile-mamă din care provin.

Utilizând teoria modularității și a capacității de dislocare a organizațiilor militare, sunt analizate și procesele de constituire/asamblare ale componentei aeriene în vederea integrării acestora în cadrul unor grupări operaționale de forțe expediționare (considerate forme temporare

de organizare). Sunt identificate ca formă de organizare a componentei aeriene tactice un număr de *Baze de operare principale (MOBs)*, fiecare dintre acestea deținând un sistem specific de arme sau un anumit tip de avion, conform principiului specializării, „structurile (unitățile) fiind grupate pe baza serviciilor/ funcțiilor pe care le oferă/ îndeplinesc”³³.

În interiorul MOB pot fi identificate structuri funcționale, escadrilele de sprijin constând în elemente funcționale, precum controlul traficului aerian, mentenanța, reparații, logistica etc., destinate deservirii escadrilelor de luptă pentru îndeplinirea rolului operațional. Escadrila este considerată, în mod traditional, ca fiind unitatea structurală de bază întrebuintată în operațiile aeriene, fiind o formație tactică, compusă din doisprezece la douăzeci și patru avioane. Ca subdiviziuni, conține, în general, trei patrulă, fiecare condusă de către un comandant de patrulă.

Procesele de configurare ale acestor structuri în vederea integrării în grupări de forțe de tipul CJTF sau NRF, utilizând logica prezentată anterior, decurg relativ ușor, fără probleme deosebite. Pe de o parte, modul de operare din teatru (executarea misiunilor de zbor) nu diferă semnificativ de cel executat în locația de bază, iar pe de o altă parte, „nu se impun modificări majore la nivelul organizațional-structural al componentei aeriene pe timpul procesului de configurare, datorită similitudinii arhitecturii structurale și funcționale existente între organizația-mamă și modulul organizațional ce urmează să fie dislocat în teatru”³⁴. Dificultățile prefigurate, chiar dacă nu se manifestă la nivelul asamblării în structuri operaționale temporare (*CJTF, NRF* etc.), pot să apară în situația *deviațiilor organizaționale*, când componenta aeriană este obligată să acționeze înafara contextului tradițional de exprimare din perspectiva funcțiilor și competențelor.

Esența unor structuri modulare rezidă tocmai din arhitectura organizației din care acestea provin. Pentru a fi considerate la propriu, module organizaționale, aceste structuri trebuie să fie apte să opereze relativ autonom. Această logică, odată extinsă la nivelul întregii organizații, va determina ca aceasta să fie considerată modulară, în situația când va fi constituită din elemente care funcționează autonom. Avantajul organizațiilor modulare constă în posibilitatea configurării și reconfigurării relativ ușoare, în elemente grupate pe baza unor funcțiuni specifice.

Conform aceleași teorii privind modularitatea organizațiilor, respectiv a sistemelor militare, din moment ce majoritatea structurilor de forțe sunt caracterizate într-o oarecare măsură de capacitatea de grupare, conectare prin intermediul capacităților (mecanismelor interne) deținute de categoriile de forțe, aproape toate elementele existente ale forțelor sunt într-o anumită măsură modulare. Unele dintre sistemele organizaționale militare sunt deosebit de modulare, „putând fi descompuse într-un număr de elemente care pot fi mixate și potrivite/ recombinate într-o varietate de grupări operaționale (temporare), fără a pierde din funcționalitate”³⁵.

Este și cazul forțelor aeriene, care, beneficiare ale unor atribute native în această direcție, dețin o arhitectură compusă din unități care pot fi despărțite, conectate și mixate în configurații diverse, cu păstrarea funcțiilor de bază, continuând să interacționeze, „să permită schimbul de resurse (materiale sau sub forma informațiilor), prin aderarea la proceduri comune de operare (SOPs), sau prin alte tehnologii comune de coordonare”³⁶.

Forțele aeriene vor deveni mult mai modulare prin creșterea compatibilității și standardizarea elementelor din organică, crescând astfel numărul configurațiilor posibile.

În viitor, modularitatea – alături de alte concepte, precum scalabilitatea, procedurile comune, interoperabilitatea etc. – va oferi forțelor aeriene flexibilitatea de a fi configurate și recombinate în variate construcții operaționale expediționare, rapid proiectabile în teatru pentru a executa misiuni în întreg spectrul de operații. Forțele aeriene, la fel ca multe alte sisteme complexe, vor continua să se adapteze sau să evolueze în încercările de a atinge un stadiu organizațional-structural, funcțional și acțional care să le permită furnizarea unor răspunsuri provocărilor și amenințărilor actuale și viitoare.

Concluzii

Modificările survenite în noul mediu de securitate, creat de evenimentele survenite după sfârșitul Războiului Rece, au determinat schimbarea strategiilor la nivelul organizațiilor militare, prin identificarea unor noi provocări și amenințări, diferite de cele anterioare, fapt ce a implicat conturarea unor obiective noi. Această schimbare a strategiei a impus realinierea structurilor, rolurilor și funcțiilor la noile obiective.

Orice organizație militară, indiferent de acțiunea factorilor (preponderent externi, de genul politicilor și strategiilor de apărare ale statului din care provine, mediul în care este obligată să se manifeste etc.), în vederea păstrării relevanței, trebuie să fie aptă: (1) să genereze capacități militare și (2) să întrebuințeze aceste capacități pentru îndeplinirea obiectivelor guvernamentale.

Satisfacerea acestor competențe fundamentale ale organizației militare impun – din perspectiva teoriei organizaționale, conform căreia structura organizației facilitează diferitele procese, respectiv oferă mecanismele interne de coordonare între structuri și cu alte structuri externe – o evaluare pertinentă a contextului, rolurilor, pentru ca pe baza acestora să fie stabiliți parametrii noilor entități de comandă și cei ai noilor forțe militare: structura organizațională, personalul și respectiv cerințele referitoare la resurse.

Structurile de comandă sunt formate, modificate și dezvoltate pentru a permite comandanților de la anumite eşaloane, de la nivelele din vârf către cele aflate la baza ierarhiei, să orchestreze proiectarea forței în întreg spectrul conflictului. Existența unor structuri de comandă ierarhice este astfel gândită încât să permită comandanților implicați participarea la luarea deciziilor în conformitate cu nivelul de competență și specializare. De asemenea, construcția unor astfel de structuri este astfel concepută încât să faciliteze exercitarea comenzii în mod întrunit la anumite niveluri, în timp ce la altele să dețină roluri pur funcționale. Numărul de niveluri necesare ale comenzii sunt impuse de factori dictați de operațiile militare, cum ar fi timpul, spațiul sau structura de forțe.

Din perspectivă istorică, la nivelul organizațional-structural, NATO a fost implicată într-un proces continuu și consistent de transformare atât în timpul Războiului Rece, dar mai ales după sfârșitul acestuia. Au fost implementate o serie de inițiative, revizuite și înnoite structurile de comandă și de forțe, respectiv create structuri funcționale operaționale (CJTF, NRF) care să mențină NATO relevantă în contextul amenințărilor secolului XXI, implicațiile fiind majore la nivelul forțelor aeriene. Summitul de la Praga din 2002 face notă distinctă din această perspectivă, prin anvergura inițiativelor aprobate și lansate în vederea conceperii acelor construcții acționale care să faciliteze operațiile expediționare în afara

ariei de responsabilitate tradițională a NATO, dar și creșterea interoperabilității în vederea obținerii acelor capacități operaționale care să permită intervenția rapidă și proiecția forței în cazul situațiilor de criză, sau oriunde interesele Alianței impun acest lucru.

Fiecare dintre aceste inițiative, indiferent de forma sub care au fost adoptate, dincolo de importanța conceptuală, au urmărit crearea și dezvoltarea unui set de capacități operaționale necesare contracarării amenințărilor existente și a celor prefigurate, ceea ce a impus transformări substanțiale de ordin organizațional-structural. Noul cadru creat a impus, pe de o parte, păstrarea și dezvoltarea unor structuri adecvate de forțe nucleare și strategice, dar și crearea și dezvoltarea unor structuri de forțe robuste, mobile și cu capacitate de dislocare, apte să susțină operații întrunite majore și operații de scală redusă, destinate atât apărării colective, cât și oferirii răspunsului la crize.

Contextul următoarelor procese de transformare a structurilor forțelor aeriene presupune „o combinație a experienței anterioare, a reformelor implementate, respectiv a implicațiilor operațiilor actuale și viitoare”³⁷. Configurarea viitoarelor structuri de forțe aparținând statelor membre ale NATO impune o examinare atentă a unor aspecte privind alinierea arhitecturii structurale și funcționale a organizației la misiune, conform unor concepte de tipul potrivit cu scopul, respectiv misiunea determină structura.

Perspectivile actuale, privind transformările de natură organizațional-structurală ale forțelor aeriene ale statelor membre NATO, sunt centrate în jurul unor concepte care implementate în procesele de proiectare, restructurare sau înnoire, să furnizeze structuri de forțe și de comandă flexibile, modulare și cu capacitate de dislocare, apte să opereze întrunit și multinațional, având capacitatea de a combina și de a integra forțe aparținând celor trei categorii de arme, respectiv pe cele ale altor agenții și parteneri internaționali.

Atributele deținute de viitoarele structuri de forțe aeriene vor oferi acestora flexibilitate la nivelul configurării, putând fi dislocate prin integrarea în diferite pachete și grupări operaționale expediționare (*CJTF*, *NRF* la nivelul de exprimare al NATO, sau *Forțele Aeriene Expediționare (AEF)*, *Forțele Aeriene și Spațiale Expediționare (ASETf)* etc., în cazul USAF), în vederea executării unei

game largi de misiuni ale Alianței, de la operații în sprijinul păcii, asigurarea asistenței umanitare, la tradiționalele operații aeriene de combatere a amenințărilor de orice natură.

Gestionarea amenințărilor actuale și viitoare impun la nivelul structurilor de comandă ale NATO elemente cu flexibilitate organizațională ridicată, care să fie deservite de personal multinațional competent și înalt specializat, precum și sisteme informatice integrate și elemente cu capacitate de dislocare care să însoțească în teatru structurile de forțe combatante pentru perioade îndelungate de timp.

Considerentele conform cărora structurile de comandă sunt formate, modificate și dezvoltate, pentru ca în final să permită comandanților de la anumite eșaloane să orchestreze proiectarea forței pe mare, în aer și terestru, sunt de ordin funcțional. Existența unor structuri de comandă ierarhice este astfel gândită încât să permită factorilor de decizie implicați participarea la luarea deciziilor în conformitate cu nivelul de competență și specializare.

Construcția unor structuri de acest tip este astfel concepută încât să faciliteze exercitarea comenzii în mod întrunit la anumite niveluri, în timp ce la altele să dețină roluri pur funcționale. Factorii dictați de operațiile militare (din perspectiva temporală, spațială sau a structurii de forțe) impun numărul de niveluri necesare ale comenzii.

Tot din perspectiva structurilor de comandă, în viitor, acestea vor trebui să dețină structuri sau elemente care să poată fi dislocate, „aspect ce presupune investiții suplimentare în echipament, personal și desfășurarea unor exerciții care să îmbunătățească capacitatea de reacție”³⁸. Această capacitate privind o dislocabilitate rapidă constituie o cerință care trebuie, de asemenea, îndeplinită și de *Structura de Forțe NATO (NFS)*, prin intermediul *Elementelor Întrunite Dislocabile (DJSE)*.

Se impune de asemenea confirmarea și revizuirea aspectelor (conform *Nivelului de Ambiție-LOA*) privitoare la dimensiunea structurii de comandă, pentru a fi aptă să asigure și exercite funcțiunile C2 pentru două operații majore simultane, menținerea unei suficiente capacități militare de descurajare a potențialilor adversari etc.

Forțele aeriene viitoare, posesoare ale ultimelor descoperiri tehnologice și informaționale, proiectate astfel încât să poată fi configurate și

ajustate în combinații expediționare multiple, prin integrarea în grupări operaționale de forțe (CJTF, DJSE, NRF sau AEF, ASETF etc.) vor oferi Alianței flexibilitatea operațională și strategică în întreg spectrul operațiilor, acționând întrunit și multinațional, furnizând răspunsuri adecvate provocărilor și amenințărilor actuale și viitoare.

NOTE:

1 Stephen Peter Posen, *Winning the Next War: Innovation*, Ithaca: Cornell University Press, US, 1991, p. 2.

2 Kevin D. Stringer, *Military Organizations for Homeland Defense and Smaller-scale Contingencies: A Comparative Approach*, Library of Congress, Praeger Security International, US, 2006, p. 3.

3 Thomas Barnett, *Blueprint for Action: A Future Worth Creating*, 2005 în Ivan Dinev Ivanov, *Transforming NATO – New Allies, Missions and Capabilities*, Ed. Lexington Books, Plymouth, UK, 2011, p. 4.

4 *Ibidem*, p. 4.

5 Daniel S. Hamilton, *Transatlantic Transformations: Equipping NATO for the 21st Century*, Center of Transatlantic Relation, Washington, 2004, p. 30.

6 NATO, *NATO's Command Structure: The Old and the New*, January 2010, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69718.htm?selectedLocale=en, accesat la 10.04.2014.

7 IISS, *The Military Balance*, London, IISS1998, p. 31.

8 IISS, *The Military Balance*, London, 2008, p. 47.

9 Thomas-Durell Young, *Command in NATO after the Cold War*, p. 3.

10 The Atlantic Council of the US, *Transforming the NATO Military Command Structure: A New Framework for Managing the Alliance's Future*, Senior Fellows Publication, August 2003, p. 3.

11 NATO International Military Staff, *The New NATO Force Structure*, September 2002, <http://www.nato.int/ims/docu/force-structure.htm>, accesat la 12.04.2014.

12 NATO, *The New NATO Force Structure*, 24.10.2006, <http://www.nato.int/ims/docu/force-structure.htm>.

13 W. Bruce Weinrod, Charles L. Barry, *NATO Command Structure – Considerations for the Future*, Center for Technology and National Security Policy, NDU, September 2010, p. 10.

14 W. Bruce Weinrod, Charles L. Barry, *NATO Command Structure*, p. 10.

15 The Atlantic Council of the US, *Transforming the NATO Military Command Structure*, p. 1.

16 *Ibidem*.

17 NATO, *Collective Defense*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm?selectedLocale=en, accesat la 15.07.2014.

18 General Joseph Ralston, *Keeping NATO's Military Edge Intact in the 21st Century*, 3 October 2002, <http://www.nato.int/docu/speech/2002/s021003d.htm>, accesat la 14.08.2014.

19 The Atlantic Council of the US, *Transforming the NATO Military Command Structure*, p. 2.

20 *Ibidem*.

21 NATO, *Improving NATO's Capabilities*, 25 August 2014, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49137.htm?selectedLocale=en, accesat la 11.08.2014.

22 W. Bruce Weinrod și Charles L. Barry, *NATO Command Structure – Considerations for the Future*, Center for Technology and National Security Policy, NDU, 2010, p. 4.

23 Air Force Basic Doctrine Organization, *Air Force Doctrine Document 1*, 14 October 2011, p. 43.

24 *Ibidem*.

25 North Atlantic Treaty Organization, *Joint Air & Space Operations Doctrine*, AJP-3.3, p. 2-4.

26 North Atlantic Treaty Organization, *The Alliance's Strategic Concept*, 08.11.1991, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm, accesat la 17.08.2014.

27 US Joint Chief of Staff, *The National Military Strategy of the United States of America*, Washington, US, 2004.

28 *Ibidem*.

29 Erik J. de Waard, Eric-Hans Kramer, *Tailored task forces: Temporary organizations and modularity*, Netherlands Defense Academy, Depart. of Management, 20 May 2008, p. 1.

30 Steven Metz, *The Air Force Role in United Nations Peacekeeping*, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj93/win93/metzzz.htm>, accesat la 07.05.2014.

31 Joseph Soeters Paul C. van Fenema, *Military Organizations's Capabilities for Heterogeneous Value Creation în Managing Military Organizations. Theory and Practice*, Routledge, US, 2010, p. 494.

32 *Ibidem*, p. 495.

33 H. Mintzberg, *Structure in fives: Designing Effective Organizations*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1983, p. 21.

34 Erik J. de Waard, Eric-Hans Kramer, *Tailored task forces: Temporary organizations and modularity*, p. 5.

35 Melissa A. Schilling și Christopher Papparone, *Modularity: An Application of General Systems Theory to Military force Development*, în *Defense Acquisition Review Journal*, US, 2005, p. 284.

36 *Ibidem*.

37 W. Bruce Weinrod și Charles L. Barry, *NATO Command Structure – Considerations for the Future*, p. 1.

38 *Ibidem*, p. 2.

BIBLIOGRAFIE

Air Force Basic Doctrine, AFDD-1 (2011).

Joint Air & Space Operations Doctrine, AJP-3.3, NATO (2000).

Barnett Thomas, *Blueprint for Action: A Future Worth Creating*, Berkley Trade (2006).

Hamilton Daniel S., *Transatlantic Transformations: Equipping NATO for the 21st Century*, Center of Transatlantic Relation, Washington, 2004.

Ivanov Ivan Dinev, *Transforming NATO – New Allies, Missions and Capabilities*, Ed. Lexington Books, Plymouth, UK, 2011.

- Metz Steven, *The Air Force Role in United Nations Peacekeeping*, <http://www.airpower.maxwell.af.mil/airchronicles/apj/apj93/win93/metzzz.htm>
- Mintzberg H., *Structure in fives: Designing Effective Organizations*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1983.
- NATO, *Collective Defense*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_110496.htm?selectedLocale=en, 2002.
- NATO, *Improving NATO's Capabilities*, http://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49137.htm?selectedLocale=en (2014).
- NATO, *The Alliance's Strategic Concept*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm
- Posen Stephen Peter, *Winning the Next War: Innovation*, Ithaca: Cornell University Press, US, 1991.
- Ralston Joseph, *Keeping NATO's Military Edge Intact in the 21st Century*, <http://www.nato.int/docu/speech/2002/s021003d.htm>, 2002.
- Schilling, Melissa A. și Paparone, Christopher, *Modularity: An Application of General Systems Theory to Military force Development*, în *Defense Acquisition Review Journal*, US, 2005.
- Soeters Joseph și Fenema, Paul C. Van, *Military Organizations's Capabilities for Heterogeneous Value Creation în Managing Military Organizations. Theory and Practice*, Routledge, US, 2010.
- Stringer Kevin D., *Military Organizations for Homeland Defense and Smaller-scale Contingencies: A Comparative Approach*, Library of Congress, Praeger Security International, US, 2006.
- US, The Atlantic Council of the US, *Transforming NATO Military Command Structure*, 2002.
- US Joint Chief of Staff, *The National Military Strategy of the United States of America*, Washington, US, 2004.
- Waard Erik J. de and Eric-Hans Kramer, *Tailored task forces: Temporary Organizations and Modularity*, Netherlands Defense Academy, Depart. of Management, 2008.
- Weinrod W. Bruce and Barry, L. Charles, *NATO Command Structure – Considerations for the Future*, Center for Technology and National Security Policy, 2008.